
Werkloos en vijftigplus: een 'bestendige' relatie

De lage werkzaamheidsgraad bij ouderen is al langer een pijnpunt in Vlaanderen. Met amper 34,3% werkende 55-plussers situeerde Vlaanderen zich ook in 2008 nog steeds in de Europese achterhoede. Een lage werkzaamheidsgraad gaat ook vandaag nog steeds gepaard met een zeer hoge kans op vervroegde exit en een erg geringe hertewerstelling(skans) voor ouderen (Herremans & Sels, 2010). Dit impliceert meteen ook dat ouderen die op zoek zijn naar werk het beduidend moeilijker hebben dan anderen om uit de werkloosheid te geraken en (opnieuw) een gepaste betrekking te vinden. In dit artikel gaan we dieper in op de hertewerkstellingsproblematiek van de Vlaamse niet-werkende werkzoekende (nwwz) 50-plussers. We stellen een explosieve groei vast van het aantal nwwz 50-plussers tijdens de voorbije jaren, waardoor ook hun relatieve gewicht in de totale werkzoekendenpopulatie aanzienlijk steeg. Deze toename ging echter niet gepaard met een wezenlijke verbetering van de hertewerkstellingskansen. Dit hypothekeert het succes van het activerend ouderenbeleid.

De explosieve groei van de nwwz 50-plus

In 2009 waren er per maand gemiddeld 49 300 niet-werkende werkzoekenden (nwwz) ouder dan 50 jaar ingeschreven bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling. Bijna tien jaar geleden, anno 2000, waren dit er amper 13 000. Het aandeel 50-plussers in het totaal aantal nwwz steeg hierdoor van 7,7% tot 24,3%. Figuur 1 geeft de evolutie weer van het aantal nwwz per leeftijdscategorie op basis van een index, met als basisjaar 2000.

De sterke stijging van het aantal nwwz vinden we bij de andere leeftijdscategorieën niet terug. Waar het aantal nwwz jonger dan 50 daalde van iets meer dan 156 600 in 2000 naar bijna 153 500 in 2009 (-2%), zagen we bij de 50-plussers een stijging van 13 000 in 2000 naar 49 300 in 2009 (+379,2%), meer dan een verdriedouwing. Deels is dit een weerspiegeling van de vergrijzing die zich voordoet binnen de bevolking op arbeidsleeftijd en zich ook manifesteert bij de beroepsbevolking. Toch is het niet louter een effect van de bevolkingstoename. Dat er meer aan de hand is, blijkt ook uit de forse stijging van de werkloosheidsgraad bij de 50-plussers. Deze steeg van 3,2% in 2000 naar 7,6% in 2009. Dit impliceert dat de niet-werkende werkzoekenden (teller van de werkloosheidsgraad) veel sterker gestegen zijn dan de beroepsbevolking (noemer).

De voornaamste 'driver' van deze explosieve stijging is de gewijzigde regelgeving voor algemene vrijstelling van oudere langdurige werklozen. Lange tijd werden de 50-plussers die meer dan een jaar werkloos waren automatisch vrijgesteld van inschrijving als werkzoekende. Hierdoor werden ze niet meegeteld in de werkloosheidsstatistieken. Vanaf 2002 is deze regeling strenger geworden en werden langdurig werkloze 50-plussers niet meer automatisch vrijgesteld.¹ Overgangsbepalingen – werkzoekenden die de vrijstelling genoten blijven die verder genieten – spreiden het effect van deze maatregel over verschillende jaren uit, maar zorgen er tevens

voor dat van juni 2002 tot 2010 het aantal oudere werkzoekenden onder gelijke omstandigheden noodzakelijkerwijze zal stijgen (Vlaams Parlement, 2007). De nieuwe cohorte vijftigers verschijnt nu integraal in de werkzoekendencijfers en vervangt een groep werkzoekenden die nog kon kiezen voor het statuut van niet-werkzoekende. Dat effect blijft nog spelen tot juni 2010 (wanneer de 50-jarigen uit 2002 58 jaar worden), maar wordt wel steeds kleiner. Dit verklaart, in combinatie met een gunstige conjunctuur, de afvlakking in 2007-2008.

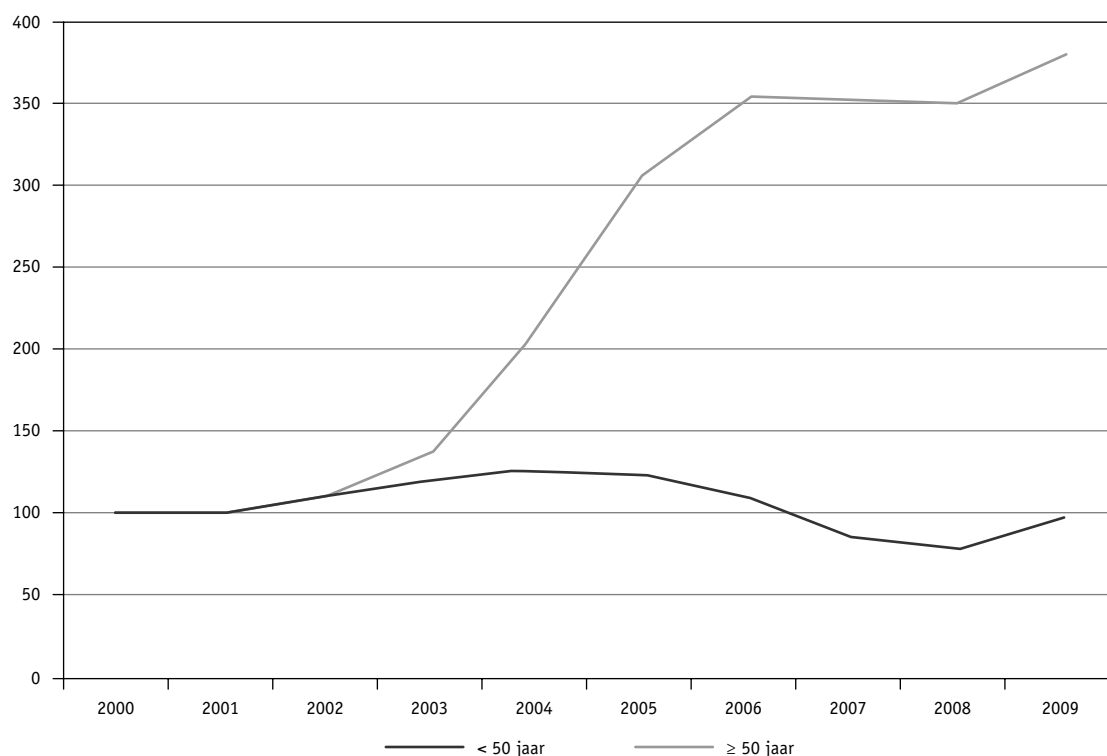
Deze verstrenging van de vrijstellingsregeling is weliswaar een belangrijk signaal, maar heeft uiteindelijk weinig effect gehad. Het terugschroeven van de vrijstelling heeft immers niet geleid tot een wezenlijke verbetering in de doorstroming van 50-plussers naar werk. De vrijgestelde werkloosheid is als het ware 'ingeruild' voor langdurige officiële werkloosheid (Herremans, 2005).

In tegenstelling tot de langetermijntrend is de impact van de economische crisis op de werkloosheidsstatistieken bij de 50-plussers relatief beperkt gebleven. Tussen 2008 en 2009 bleef de stijging van het aantal nwwz in Vlaanderen 'beperkt' tot +8,8% bij de 50-plussers, tegenover +21,9% bij de 25-49-jarigen en +30% bij de <25-jarigen. De crisis trof dan ook in de eerst plaats de jongeren. De economische crisis heeft het aantal beschikbare vacatures sterk doen dalen, waardoor schoolverlaters minder kansen kregen. Tevens werken jongeren vaker met tijdelijke of uitzendcontracten, en deze bieden minder bescherming tegen ontslag (Herremans, Sourbron & Boey, 2009).

Dit wil uiteraard niet zeggen dat de 50-plussers geen impact voelden van de economische crisis. De crisis was wel degelijk voelbaar voor deze leeftijdsgroep. Wat blijkt uit het feit dat het aantal nwwz 50-plussers in 2009 opnieuw gestegen is na twee jaar van stagnatie.

Figuur 1.

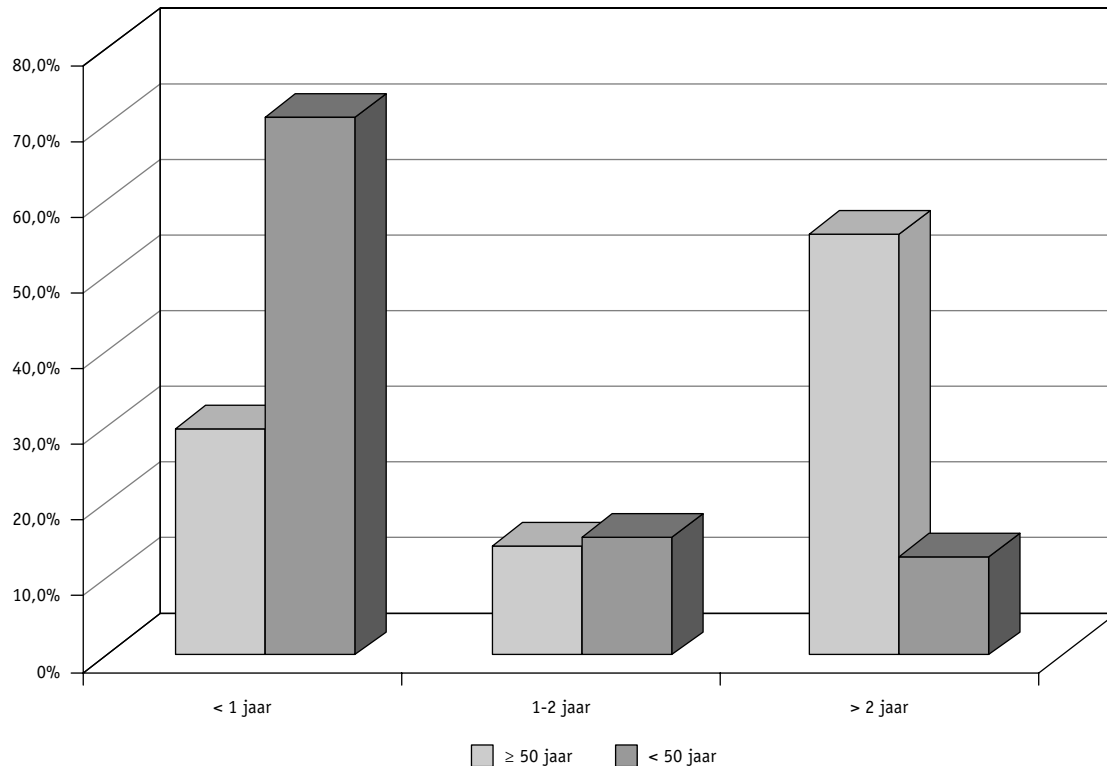
Evolutie aantal nwwz naar leeftijdscategorie (index=2000) (Vlaams gewest; 2000-2009)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE)

Figuur 2.

Aantal nwwz naar werkloosheidsduur en leeftijd (Vlaams Gewest; 2009)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE)

Kansengroepen binnen een kansengroep

Als we kijken naar de werkloosheidsduur van de werkzoekenden krijgen we een verontrustend beeld. Het aantal werkzoekende 50-plussers dat minder dan een jaar werkloos was, vormde slechts een kleine minderheid (29,9%). Dit is vrijwel het spiegelbeeld van de leeftijdscategorie <50 jaar (71,1%). Dit betekent dat de grote meerderheid van de werkloze 50-plussers langdurig in de werkloosheid vertoeft. Vooral de groep die langer dan twee jaar werkloos was, was erg groot bij 50-plussers (55,6%). Verder in het artikel zal blijken dat de hoog oplopende werkloosheidsduur loodzwaar weegt op de hertewerkstellingskansen van nwwz 50-plussers.

De grote groep van nwwz 50-plussers is vanzelfsprekend niet homogeen. Tabel 1 verschaft meer

detail over de precieze samenstelling. Naast de langdurig werklozen, zijn ook laaggeschoolden en arbeidsgehandicapten significant sterker vertegenwoordigd bij de nwwz 50-plussers dan bij de nwwz jonger dan 50. Vaak betreft het een meerdimensionale problematiek waarbij er overlap is tussen deze categorieën. Zo vinden we de meerderheid van de arbeidsgehandicapten (79,8%) terug bij de laaggeschoolde kansengroep.

Met uitzondering van de allochtonen, komen de kansengroepen sterker naar voor bij de 50-plussers dan bij de nwwz jonger dan 50. Dit scherpt de hertewerkstellingsproblematiek van de nwwz 50-plussers verder aan. Gegeven de sterke vertegenwoordiging van deze kansengroepen, is de marge voor een 'reguliere' activering wellicht veel beperkter. Het akkoord tussen de Vlaamse regering en sociale partners 'Samen op de bres voor 50+' voorziet in een uitgebreide systematische screening

Tabel 1.

Gemiddeld aantal nwwz naar leeftijd en persoonskenmerken (Vlaams Gewest; 2000, 2009)

	2000 ≥ 50 jaar (%)	2009 ≥ 50 jaar (%)	2009 < 50 jaar (%)
TOTAAL	100,0 (n=13 011)	100,0 (n=49 323)	100,0 (n=153 485)
Geslacht			
man	54,4	46,4	53,9
vrouw	45,6	53,6	46,1
Onderwijsniveau			
hooggeschoold	11,2	11,8	16,6
middengeschoold	23,8	27,4	35,4
laaggeschoold	65,0	60,8	48,0
Arbeidshandicap			
ja	(7,8)	21,6	13,1
neen	(92,2)	78,4	86,9
Herkomst			
Allochtoon	(3,7)	8,7	25,7
Autochtoon	(96,3)	91,3	74,3

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE)

om aan deze problematiek tegemoet komen. Werkzoekende 50-plussers die kampen met medische, mentale, psychische en/of psychiatrische problemen (MMPP) kunnen vervolgens toegeleid worden naar specifieke MMPP-trajecten of vrijwilligerswerk (Departement WSE, 2009).

Het verschil tussen de twee geslachten was vrij beperkt. Er waren niet beduidend meer werkloze vrouwen bij de 50-plussers dan mannen (53,6% tegen 46,4%), maar het valt wel op dat we in het jaar 2000 hiervan het spiegelbeeld te zien kregen (45,6% vrouwen en 54,4% mannen). De toenemende arbeidsmarktparticipatie bij vrouwen, in combinatie met het geleidelijk opkrikken van de vrouwelijke pensioenleeftijd heeft hier een belangrijke rol gespeeld.

De verdeling van nwwz naar onderwijsniveau ligt in de lijn van de verwachtingen. Laaggeschoolden zijn het sterkst vertegenwoordigd in de werkloosheid, gevolgd door middengeschoolden en hooggeschoolden.² 50-plussers vormen op deze regel geen uitzondering. Integendeel, het aandeel laaggeschoolde nwwz was veel groter bij de 50-plussers dan bij de andere leeftijdsgroepen (60,8% versus 48%). Dit is deels een weerspiegeling van

de verdeling in de totale populatie. Het aandeel laaggeschoolden bij de bevolking tussen 50 en 64 jaar bedroeg in 2008 44,8%, tegenover 19,3% bij de populatie jonger dan 50.³ De voorbije jaren is het aandeel laaggeschoolde nwwz 50-plussers licht gedaald, ten voordele van de middengeschoolden. Wellicht zien we hier de nasleep van de toegenomen scholarisatie van de bevolking, een effect dat cohortegewijs ook doorsijpelt tot de oudere leeftijdsgroepen.

Bij de nwwz ouder dan 50 telden we ruim 10 000 personen met een arbeidshandicap.⁴ Dit betekent dat meer dan een op de vijf van de nwwz ouder dan 50 kampte met een arbeidshandicap (21,6%). Procentueel gezien waren er veel meer arbeidsgehandicapten bij 50-plussers dan bij nwwz jonger dan 50 (13,1%). Dit mag gezien de leeftijd wellicht niet verbazen. De sterke toename in het aandeel arbeidsgehandicapten ten opzichte van 2000 (slechts 7,8%) is voornamelijk te verklaren door veranderingen in de metingen (Vlaams Parlement, 2007). Voortaan worden alle nieuwe personen met een handicap die door hun inschrijving bij het Vlaams Fonds aanspraak kunnen maken op ondersteuning bij werk en die nwwz zijn, automatisch als arbeidsgehandicapte aangemerkt. Bovendien resulteerde

de integratie van de arbeidstraject-begeleidingsdiensten (ATB) in de werking van de VDAB in een betere registratie van de doelgroep. Daarnaast is er ook een effect van de verstrenging van de beschikbaarheidsvereiste voor langdurig werkzoekende 50-plussers (supra). Gezien de sterke oververtegenwoordiging van langdurig werkzoekenden bij de nwwz 50-plussers met een arbeidshandicap (87% tegen 66% bij de niet-arbeidsgehandicapten) was de impact van de nieuwe regelgeving bij hen proportioneel groter.

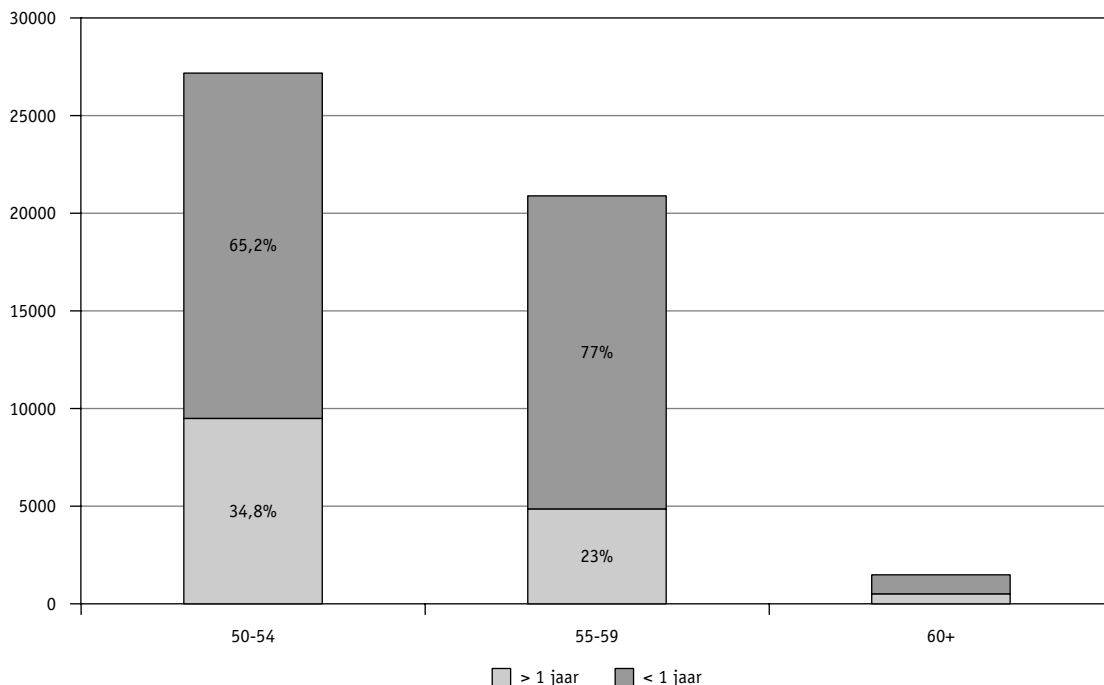
Bij een verdeling naar herkomst, ten slotte, blijken er relatief gezien aanzienlijk minder allochtonen te zijn bij de nwwz 50-plussers (8,7%) dan bij nwwz jonger dan 50 (25,7%).⁵ Ten opzichte van 2000 zien we wel een sterke toename van het aandeel allochtone nwwz (van 3,7% naar 8,7% bij de 50-plussers). Dit is deels te wijten aan de toegenomen migratie en instroom van asielzoekers (Vlaams Parlement, 2007). Een bijkomende verklaring ligt in een methodologiewijziging in de telling van het aantal nwwz naar origine bij

de VDAB (Tielens et al., 2008). Vanaf 2007 is de eventuele voormalige nationaliteit van alle nwwz gekend bij de VDAB. De indeling naar origine is vanaf dan gebaseerd op de huidige en de vorige nationaliteit. Voorheen was de indeling naar origine gebaseerd op de nationaliteit, de vrijwillige registratie als allochtoon en een door de studiedienst van de VDAB ontwikkeld naamherkenningsprogramma.

In figuur 3 splitsen we de categorie van 50-plussers op in leeftijdsgroepen van 5 jaar (50-54, 55-59, 60+). Met 27 192 nwwz vormden de 50-54-jarigen veruit de grootste groep, maar ook de 55-59-jarigen waren goed vertegenwoordigd met 20 797 nwwz. In de groep ouder dan 60 waren er daarentegen nog nauwelijks 1 334 nwwz geregistreerd. Werkzoekenden en werkenden die de leeftijd van 60 bereiken, verlaten de arbeidsmarkt vaak via uittredestelsels zoals het vervroegd wettelijk rustpensioen, het conventioneel brugpensioen of de vrijgestelde werkloosheid (Vansteenkiste, Herremans & Sels, 2009).

Figuur 3.

Nwwz 50-plussers naar leeftijd en duur werkloosheid (Vlaams Gewest; 2009)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE)

Vervolgens kijken we per leeftijdsgroep ook naar de werkloosheidsduur. Bij de 50-54-jarigen was reeds 65,2% meer dan een jaar werkloos, dit is bijna twee derde van deze leeftijdsgroep. Ook bij het ouder worden, is de kans klein dat deze personen er in slagen om alsnog door te stromen naar een job. Dit verklaart dan ook het sterk oplopende aandeel langdurig werklozen bij de 55-59-jarigen. Met 77% langdurig werklozen was bijna acht op de tien 55-59-jarige nwwz meer dan een jaar werkloos.

Hoe de crisis kansengroepen trof

In het crisisjaar 2009 bleef de gemiddelde toename van het aantal nwwz bij de 50-plussers 'beperkt' tot +8,8% (verticale lijn in figuur 4). Achter deze globale score gaan echter grote verschillen schuil. Relatief gezien vond de grootste toename plaats bij allochtone en kortdurig werkloze 50-plussers (+21,1% en +19%).

Als we geslacht beschouwen, zien we dat vooral de mannelijke nwwz 50-plussers sterk toegenomen zijn (+13,7% tegenover +5% bij de vrouwen). Dit is conform de vaststellingen bij de nwwz jonger dan

50, zij het in minder sterke mate (+36,4% tegenover +12,5% bij de vrouwen). Mannen blijken over het algemeen het hardst getroffen te zijn door de crisis. Dit komt door het feit dat mannen in, voornamelijk industriële, sectoren werken die harder getroffen werden door de economische crisis. Vrouwen werken vaker in minder conjunctuurgevoelige sectoren, zoals de publieke diensten (Herremans, Sourbron & Boey, 2009).

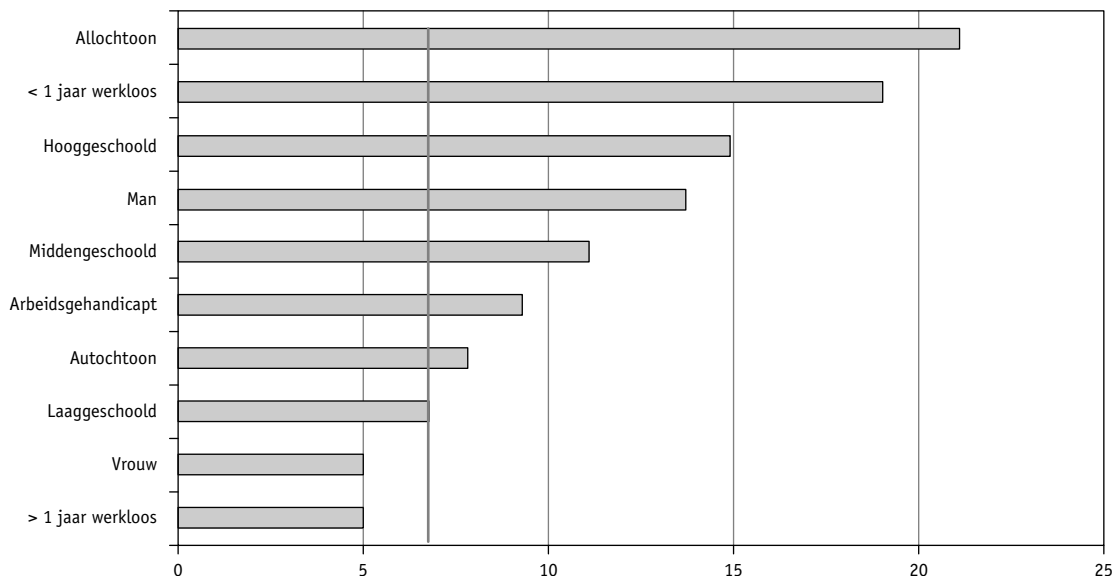
Opvallend is ook nog de procentueel snelle groei bij hooggeschoolden ten opzichte van de tragere groei bij laaggeschoolde nwwz 50-plussers (+14,9% tegenover +6,8%). Toch blijven vooral de laaggeschoolden zeer kwetsbaar. In absolute aantallen is de aangroei bij laaggeschoolden (+1 898 nwwz) zelfs meer dan het dubbele dan die bij hooggeschoolden (+756 nwwz).

Stromen in en uit de werkloosheid

Met dynamische gegevens kunnen we de stromen in en uit de werkloosheid in kaart brengen. Op groepsniveau biedt dit bijkomend inzicht in het risico om in de werkloosheid te stromen versus de

Figuur 4.

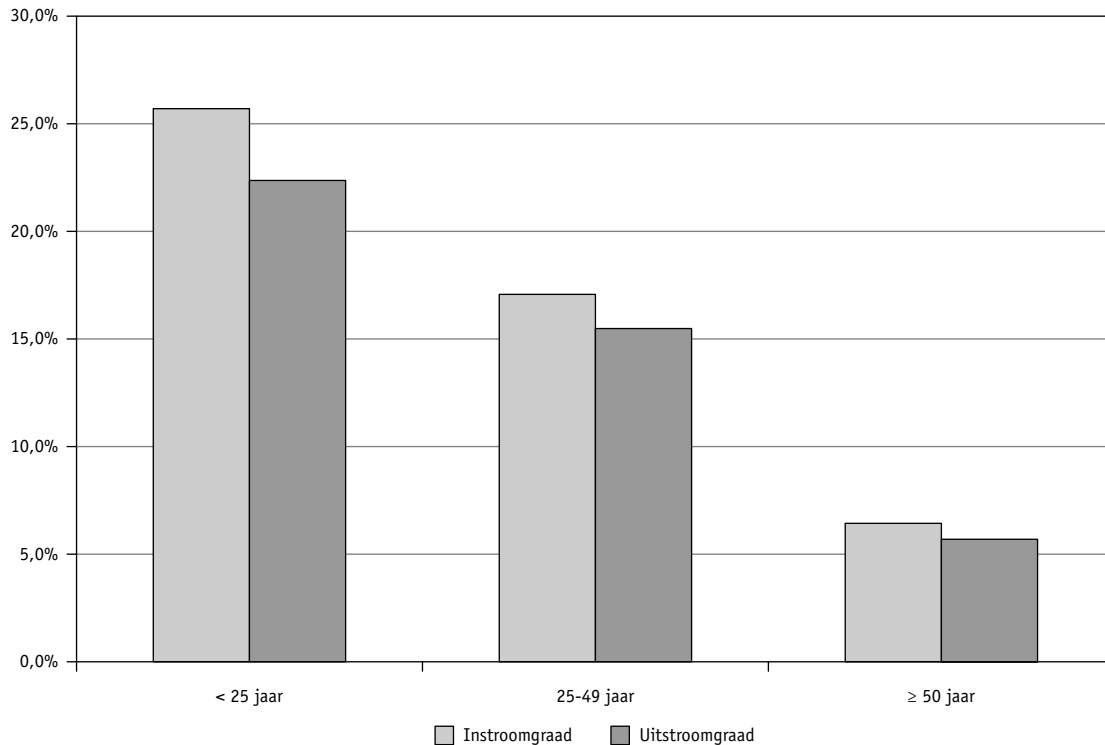
Procentuele toename nwwz 50-plussers (Vlaams Gewest; 2008-2009)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE)

Figuur 5.

Gemiddelde maandelijkse in- en uitstroomgraden naar leeftijdscategorie (Vlaams Gewest; eerste negen maanden 2009)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

kans om weer uit te stromen. In figuur 5 vergelijken we in- en uitstroomgraden over de leeftijden.⁶ Deze graden laten toe om een goed beeld te geven van de mobiliteit van de groepen ondanks het feit dat het gaat om sterk verschillende aantallen. Wat meteen opvalt, is het grote niveauverschil tussen de leeftijdscategorieën. In elke categorie is de instroom relatief gezien hoger dan de uitstroom, maar de oudere leeftijdsgroepen (vooral 50+) worden gekenmerkt door progressief lagere in- en uitstroomgraden. Bij de jongeren stijgt de in- en uitstroomgraad boven de 20%, bij de ouderen schommelen deze graden rond de 6%.

De hogere graden bij jongeren kunnen verklaard worden door het feit dat de meeste jongeren na hun studies even in de werkloosheid terecht komen. Tevens werken ze vaker met tijdelijke contracten die na afloop (opnieuw) in werkloosheid kunnen resulteren. Over het algemeen vinden de

jongeren echter ook 'sneller' werk, en stromen ze dus vlotter weer uit de werkloosheid uit (hoewel de crisis dit effect getemperd heeft). Ouderen zijn minder mobiel op de arbeidsmarkt. Ze stromen minder snel in in de werkloosheid, maar geraken er ook minder snel weer uit.

50-plussers kampen met een algemeen lagere uitstroom uit de werkloosheid. Voor diegenen die wel uitstromen, kunnen we ons de vraag stellen in welk statuut ze terechtkomen. Slagen zij er in om een job te vinden? Of stromen ze vooral uit naar statuten van (vervroegde) pensionering en niet-beroepsactiviteit? In tabel 2 verdelen we de nwwz die uit de werkloosheid stromen volgens uitstroomcategorie. We maken een onderscheid tussen uitstroom naar vijf categorieën. De eerste categorie is uitstroom naar werk, ongeacht of dit werk voltijds, deeltijds, in het kader van een plaatselijk werkgelegenheidsagentschap (PWA),

als loontrekkende of zelfstandige is. Opleiding en studies slaan zowel op studenten als op personen in een individuele beroepsopleiding (IBO) en ook personen ingeschreven voor een training en opleiding van de VDAB zelf. De categorie vrijstelling behelst personen die vrijgesteld zijn van een inschrijving als werkzoekende omwille van sociale

of studieredenen of omwille van de regelgeving voor algemene vrijstelling voor langdurig werkloze oudere werknemers. Ziekte omvat de personen die vrijgesteld zijn van werk zoeken omwille van een (zware) ziekte. De categorie andere niet beroepsactiviteit omvat personen die uitgeschreven zijn om onbekende redenen.

Tabel 2.

Gemiddelde maandelijkse uitstroom naar leeftijd en uitstroomcategorieën (Vlaams Gewest; eerste negen maanden 2009)

	Werk (%)	Opleiding en studies (%)	Vrijstelling (%)	Ziekte (%)	Andere niet beroepsactiviteit (%)	Totaal (n)
Leeftijd						
Totaal	65,3	13,9	3,0	6,1	11,6	262 119
< 25	69,1	15,0	1,6	2,9	11,5	89 161
25-49	65,8	13,8	1,7	7,3	11,4	147 974
50+	49,3	10,6	15,7	10,8	13,7	24 984

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Tabel 3.

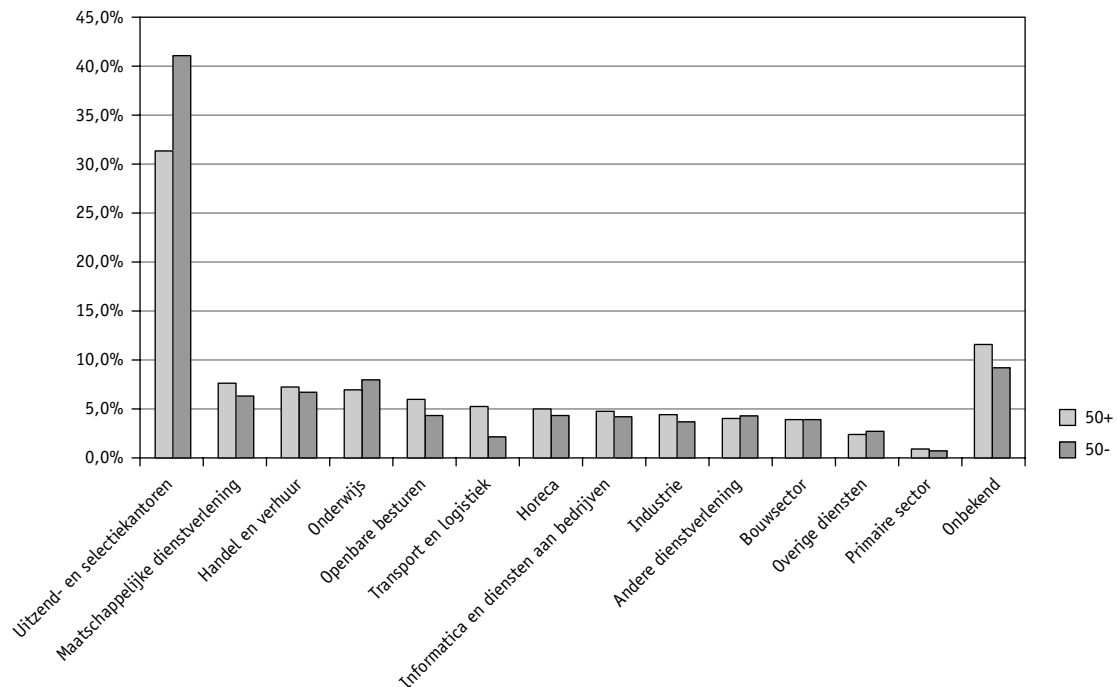
Gemiddelde maandelijkse uitstroom 50-plussers naar kenmerken en uitstroomcategorieën (Vlaams Gewest; eerste negen maanden 2009)

	Werk (%)	Opleiding en studies (%)	Vrijstelling (%)	Ziekte (%)	Andere niet beroepsactiviteit (%)	Totaal (n)
Totaal 50+	49,3	10,6	15,7	10,8	13,7	24 984
Geslacht						
man	50,5	10,0	16,0	8,4	15,2	12 581
vrouw	48,0	11,2	15,3	13,2	12,2	12 379
Onderwijsniveau						
hooggeschoold	54,1	14,4	11,7	4,4	15,3	3 993
middengeschoold	49,7	12,6	15,9	8,6	13,2	7 378
laaggeschoold	47,6	8,3	16,8	13,8	13,5	13 589
Arbeidshandicap						
ja	31,4	9,6	17,2	30,9	10,9	2 512
neen	51,3	10,7	15,5	8,5	14,0	22 448
Allochtoon						
ja	44,7	13,7	6,7	9,5	25,5	2 129
neen	49,7	10,3	16,5	10,9	12,6	22 831
Duur werkloosheid						
< 1 jaar	58,1	11,4	9,2	7,7	13,6	15 994
> 1 jaar	33,6	9,1	27,2	16,3	13,8	8 990

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Figuur 6.

Verdeling naar sector van de nwwz die uitstromen naar loontrekkend werk (Vlaams Gewest; eerste negen maanden 2009)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Algemeen beschouwd was het leeuwendeel van de uitstroom een verhaal van uitstroom naar werk (65,3%). Opleiding en studies kwamen op de tweede plaats (13,9%) terwijl vrijstelling en ziekte slechts een klein deel van de totale uitstroom uitmaakten (respectievelijk 3% en 6,1%). Als we enkel kijken naar 50-plussers krijgen we echter een totaal ander beeld. De uitstroom naar werk bedroeg voor deze groep net geen 50%, terwijl vrijstelling en ziekte veel belangrijker werden (15,7% en 10,8%). Deze cijfers mogen niet verbazen. Wanneer men ouder wordt, is de kans op ziekte natuurlijk veel groter en de regelgeving omtrent vrijstelling voor langdurige oudere werklozen verklaart het grotere aantal vrijgestelde 50-plussers.

Tabel 3 verdeelt de uitstromende nwwz 50-plussers naar kenmerken. Hier krijgen we het typische verhaal van de kansengroepen. De uitstroom naar werk was aanzienlijk groter als men kortdurig werkloos, niet arbeidsgehandicapt of hooggeschoold was. Bij kansengroepen was de uitstroom naar ziekte vaak

belangrijker. Dat arbeidsgehandicapten vaker uitstromen naar ziekte mag wellicht niet verbazen. Wat wel verbaast, is het verschil tussen mannen en vrouwen. Vrouwen stroomden iets minder vaak uit naar werk, maar aanzienlijk vaker naar ziekte (13,2% tegenover 8,4% bij mannen). Ook bij laaggeschoolden en langdurig werklozen valt eenzelfde patroon op: ze stroomden minder vaak uit naar werk of opleiding maar veel vaker naar ziekte. Bij de langdurig werkloze 50-plussers was bovendien de uitstroom naar vrijstellingen zeer omvangrijk (27,2%).

Als we allochtonen en autochtonen vergelijken, is het verschil tussen de uitstroomcategorieën op het eerste zicht beperkt. Van alle allochtone 50-plussers die de werkloosheid verlaten hebben, stroomde 44,7% door naar werk, tegenover 49,7% voor autochtonen. De uitstroom naar opleiding was relatief iets groter bij allochtone 50-plussers (13,7%) dan bij autochtonen (10,3%). Het meest opvallende verschil is vooral dat de vrijstellingen zeer weinig voorkwamen als uitstroomkanaal bij allochtonen

(6,7% tegenover 16,5% bij autochtonen). Dit is mogelijk een gevolg van de loopbaanvoorwaarden die nodig zijn om een vrijstelling als oudere werkloze te verkrijgen.⁷ De beperkte uitstroom naar een vrijstelling werd gecompenseerd door een veel grotere uitstroom van allochtonen naar de categorie andere niet beroepsactiviteit (25,5% tegenover 12,6% bij autochtonen).

Uitstroom naar...: een sectorfoto

In figuur 6 bekijken we de sector waar de 50-plussers terecht komen die terug aan het werk raken (enkel voor loontrekkenden). We gaan ook na of dit sterk verschilt met de andere leeftijdscategorieën.

Wat meteen opvalt in de figuur is de sterke vertegenwoordiging van de uitzendsector, die zowel voor 50-plussers als voor de nwwz onder de 50 een groot aandeel van de uitstromers voor zijn rekening nam (respectievelijk 31,3% en 41%). Ook

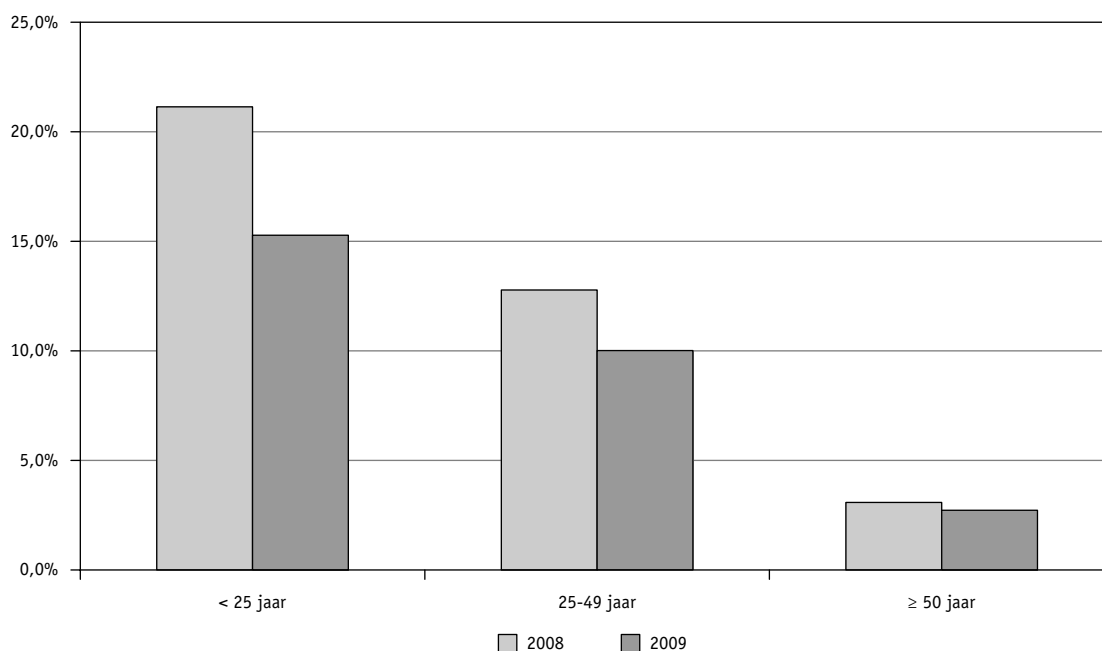
voor 50-plussers die effectief doorstromen naar een loontrekkende job is de uitzendsector een niet te miskennen (her)intredesector.

Het grote aandeel van de uitzendsector overschaduwde de andere sectoren. Toch namen ook de maatschappelijke dienstverlening, handel en verhuur, onderwijs, openbare besturen, en transport en logistiek telkens meer dan 5% van de uitstroom van 50-plussers voor hun rekening.

Als we kijken naar de verschillen met nwwz jonger dan 50 springen vooral de uitzendsector, en transport en logistiek in het oog. Bij de nwwz jonger dan 50 weegt de uitzendsector nog heel wat sterker door dan bij de 50-plussers (41% tegenover 31,3%). Dit verklaart meteen ook waarom de verhouding bij de meeste andere sectoren omgekeerd is. Het verschil is echter vooral groot bij transport en logistiek: 5,2% van de 50-plussers die een loontrekkende job vonden, stroomde naar deze sector, tegenover slechts 2% van de nwwz jonger dan 50.

Figuur 7.

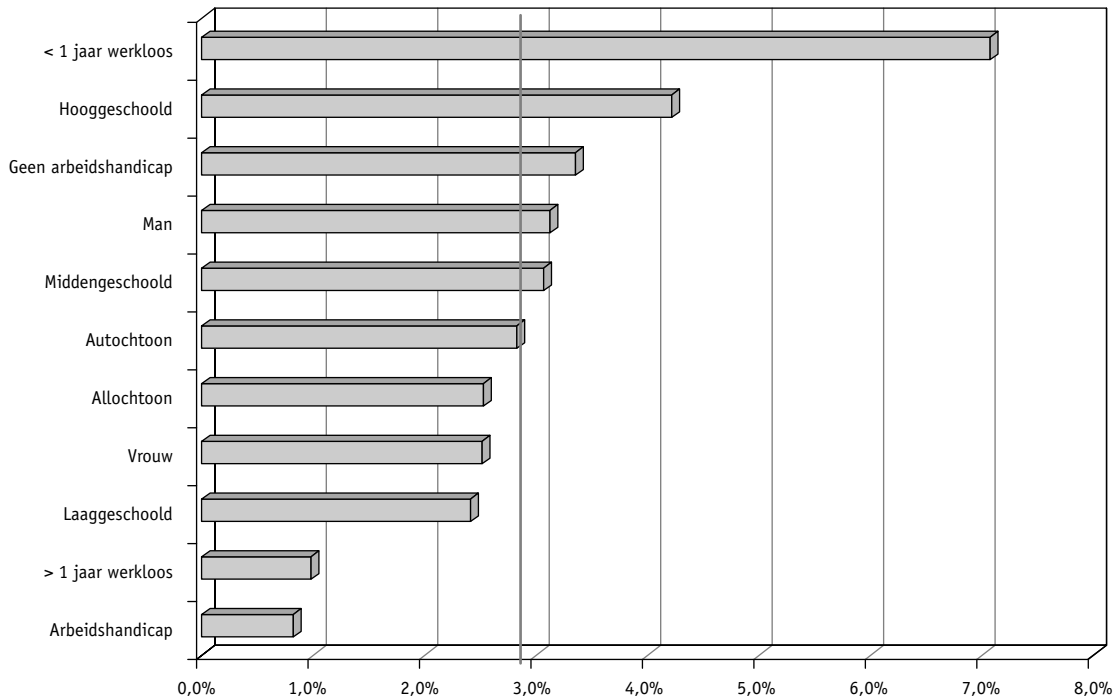
'Kans op werk': gemiddelde maandelijkse uitstroom van nwwz naar werk, per leeftijdscategorie (Vlaams gewest; eerste negen maanden 2008-2009)

Bron: VDAB (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Figuur 8.

Kans op werk bij 50-plussers naar kenmerken (Vlaams Gewest; eerste negen maanden 2009)

Bron: Arvstat (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

Kans op werk

Delen we het aantal uitstromende nwwz naar werk door het totaal aantal nwwz op de laatste dag van de vorige maand, dan bekomen we een kans op werk. Dit cijfer duidt de gemiddelde kans aan die een niet-werkende werkzoekende heeft om werk te vinden in een gegeven periode.

In figuur 7 zien we duidelijk het verschil tussen de leeftijdscategorieën. Er zijn veel jongeren (<25 jaar) die uitstromen naar werk. Dit vertaalt zich, ondanks de crisis, in een relatief hoge kans op werk voor jongeren. In 2009 stroomde per maand gemiddeld 15,3% van alle jongere nwwz door naar een job. Bij 50-plussers was de kans op werk (2,8%) tot vijf maal lager dan bij de jongeren. De middencategorie bevond zich, toepasselijk, in het midden (10,1%).

De kans op werk is sinds 2008 voor de drie leeftijdsgroepen gedaald. De impact van de crisis was het grootst bij de jongere leeftijdsgroep waar de kans op

werk daalde van 21,2% in 2008 naar 15,3% in 2009. De daling bij de middengroep was iets geringer (van 12,8% naar 10,1%), terwijl de kans op werk voor de 50-plussers nauwelijks gedaald is (van 3,1% naar 2,8%). Ook voor de crisis lag deze kans al erg laag.

In figuur 8 bekijken we de kans op werk voor verschillende categorieën van nwwz ouder dan 50. Gemiddeld stroomde per maand slechts 2,8% van alle nwwz 50-plussers uit naar werk (verticale lijn). Voor vrouwen, laaggeschoolden, arbeidsgehandicapten, allochtonen en langdurig werklozen is de kans op werk lager dan het gemiddelde. Ook hier komen de kansengroepen duidelijk naar voren. Van alle arbeidsgehandicapte en langdurig werkloze 50-plussers stroomde per maand zelfs minder dan een op de honderd nog door naar werk. De achterstand is verhoudingsgewijs het grootst bij langdurig werklozen. Nwwz ouder dan 50 die kortdurig werkloos waren, hadden zeven keer meer kans op werk dan hun langdurig werkloze leeftijdsgenoten (7,1% tegenover 1%).

Conclusie

De explosieve groei van het aantal nwwz 50-plussers tijdens de voorbije jaren ging niet gepaard met een wezenlijke verbetering van hun hertewerkstellingskansen. Dit hypothekeert het succes van het activerend ouderenbeleid. Terwijl de beschikbaarheidsleeftijd oploopt tot 58 jaar, eindigt de sluitende aanpak, met zowel aandacht voor begeleiding vanaf een vroege werkloosheidsfase (preventieve doelgroep) als activering van langdurig werklozen (curatieve doelgroep), nog steeds op 49 jaar. Naar aanleiding van het akkoord tussen de Vlaamse regering en sociale partners 'Samen op de bres voor 50+' werd evenwel voorzien in een gedeeltelijke uitbreiding van de begeleidingsaanpak naar werkzoekende 50-plussers. Er werd van start gegaan met een verplicht begeleidingsaanbod voor 50-52-jarigen uit de nieuwe instroom van werkzoekenden (preventieve doelgroep). Hierbij wordt gestreefd naar meer maatwerk in de systematische aanpak, waarbij rekening gehouden wordt met de competenties, motivatie en fysieke en psychische geschiktheid van de werkzoekenden. Het is afwachten of de kleinschalige, maar verplichte aanpak de hertewerkstellingskansen kan doen keren. Bij een positieve evaluatie werd wel reeds voorzien om de nieuwe aanpak stapsgewijs en rekening houdend met de economische conjunctuur, uit te breiden naar alle 50-plussers die instromen in de werkloosheid.

Dave Bouslé

Wim Herremans

Steunpunt Werk en Sociale Economie

Noten

1. Sinds 1 juli 2002 moeten alle nieuwe langdurig werkzoekenden tussen 50 en 57 jaar ingeschreven en beschikbaar blijven voor de arbeidsmarkt, met uitzondering van de werklozen die een beroepsverleden van minstens 38 jaar als loontrekkende kennen.
2. Laaggeschoolden: personen die geen volledig diploma secundair onderwijs behaald hebben en leercontracten
Middengeschoolden: personen die een volledig diploma secundair onderwijs behaald hebben
Hooggeschoolden: professionele en academisch bachelors en masters

3. Vlaams Gewest 2008 op basis van EAK; studenten niet inbegrepen
4. Arbeidsgehandicapten:
 - personen die ingeschreven zijn bij het VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap) of beschikken over een attest van een arbeidshandicap
 - personen die een getuigschrift hebben uit het BUSO of BLO of ex-BUSO of BLO-leerlingen die geen getuigschrift hebben behaald
 - personen die recht hebben op een inkomensvervangende of integratietegemoetkoming, bijkomende of verhoogde kinderbijslag of op een invaliditeitsuitkering
 - blijvend arbeidsongeschikten
5. Alloctonen worden beschouwd als personen die een huidige of vorige nationaliteit hebben van buiten de EU-27 of EVA-landen
6. In- en uitstroomgraden:
 - de instroomgraad voor een gegeven maand is de verhouding van het aantal personen dat instroomt in de werkloosheid in een bepaalde maand ten opzichte van het totaal aantal werklozen op de laatste dag van die maand
 - de uitstroomgraad voor een maand is dan de verhouding van het aantal personen dat uit de werkloosheid stroomt die maand ten opzichte van het totaal aantal werklozen op de laatste dag van de vorige maand
7. Voorwaarden voor vrijstelling (50+): ouder dan 58 of minstens 2 jaar werkloos en minstens 38 jaar beroepsverleden als loontrekkende.

Bibliografie

- Departement WSE. 2009. *Vlaamse Lissabonrapportering 2009. Luik werkgelegenheid*. Brussel: Departement Werk en Sociale Economie.
- Herremans, W. & Sels, L. 2010. Van Stockholm tot Vlaanderen. Over eindeloopbaan en arbeidsmarkttext in de Europese regio's. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk en Sociale Economie*, 20(1).
- Herremans, W. 2005. Iedereen gelijk voor de werkloosheid? In W. Herremans, M. Tielens, C. Vermandere & P. van der Hallen (Eds), *De arbeidsmarkt in Vlaanderen. Jaarboek 2005*. Leuven: Steunpunt WAV en VIONA SSA. Antwerpen: Garant.
- Herremans, W., Sourbron, M. & Boey, R. 2009. *Tendrapport Vlaamse arbeidsmarkt 2009. De Vlaamse arbeidsmarkt in het defensief*. Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie / Departement Werk en Sociale Economie.
- Tielens, M., Herremans, W. & Jacobs, M. 2008. *Tendrapport Vlaamse arbeidsmarkt 2008. Het jaar van de ommezwaai?* Leuven: Steunpunt Werk en Sociale Economie.

Vansteenkiste, S., Herremans, W. & Sels, L. 2009. Oud en onbezonnen. *Over.Werk. Tijdschrift van het Steunpunt Werk en Sociale Economie*, 19(3), 64-79.

Vlaams Parlement. 2007. *Antwoord van Frank Vandembroucke, Vice-Minister President van de Vlaamse*

Regering en Minister van Werk, Onderwijs en Vorming, op vraag nr. 127 van 21 maart 2007 van Jan Laurys.
<http://jsp.vlaamsparlement.be/docs/schv/2006-2007/VANDENBROUCKE/127>